СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 201. Джерзи Сити, Н. Дж., понеділок, 30. серпня, 1926. VOL. XXXIV. No. 201. Jersey City, N. J., Monday, August 30, 1926. THREE CENTS

МИСС ЕДЕРЛЄ ВЕРНУЛА ДО АМЕРИКИ

НЮ ЙОРК, 28. серпня. — Гертруд Еделре, яка переплила англійський канал і є першою жінкою, яка доконала сего діла, прибула до Ню Йорку. Місто з мейором на чолі та сотками тисяч цікавих зробили їй небувалу досі в Ню Йорку овацію, більшу, як колинебудь кому другому. „Королеву пливаків" витано дійсно по королівськи. Мейор сказав в своїй повитальній промові, що Мойсей перейшов Червоне Море, Цезар переступив Рубікон, Вашингтон Делевар, а Мисс Едерле буде відома в анналах як та, що переплила Англійський канал.

Едерле буде мати тепер весь час зайнятий бенкетами. Родичі її, які задожилися, щоби вона могла осягнути успіх, повні радости, бо їх дочка одержала відразу пропозицію на $1,000,000 з боку театральних і фільмових підприємств. Дістала богато презентів, а між ними прекрасний автомобіль. Гратуляції переслав президент Кулидж і говернор Смит.

Велику радість з її успіху мають Німці і маркують це при кождій нагоді та при всіх прийняттях, що Мисс Едерлє Американка, але з німецького роду, бо її родичі це еміґранти з Німеччини.

КУЛИДЖ БУДЕ ЗНОВА КАНДИДАТОМ НА ПРЕЗИДЕНТА.

ВАШИНГТОН, 28. серпня. — Ще до якогось часу не міг президент рішитися що до того, чи мають його поставити на кандидата на слідуючу каденцію. Тепер одначе більше як певне, що він згодиться кандидувати та що його кандидатура перейде на републиканській конвенції одноголосно. Його літний побут виказує, що він є популярною фіґурою, бо приїзджають до него зі всіх сторін лідери, які отверто заявляють, що Кулидж є найкращим кандидатом на президента на слідуючу каденцію. В краю бизнес зростає, троблі з фармерами лагодяться, а в сенаті таки републиканці будуть мати більшість. Нема отже що до него ніякої перешкоди.

ЕКОНОМІЯ В ВАШИНГТОНІ.

ВАШИНГТОН, 28. серпня. — Президент Кулидж затвердив нові установи що до заведення ощадности. Між иншим та ощадність відноситься рівнож і до типів, які можуть денно видати урядовці, вислані в дорогу в урядових справах. Лондрі може виносити на тиждень $1.40, прасоване убрань $1.25, 25 центів можна видати денно для служби в Пулман-карах, 30 ц. для служби в готелю, разом не повинні ті видатки на службу виносити більше як 60 ц.

КУЛИДЖ ВІДВІДУЄ ТРЕНУЮЧИХСЯ СТУДЕНТІВ В КЕМПАХ.

ПОЛ СМИТС, Н. Й., 26. серпня. — През. Кулидж відвідав сегодня 1600 студентів, які відбувають місячні військові вправи в Плетсбурґ. Президент приглядався параді та вправам, заглянув рівнож і до кухні, щоби побачити їду молодих жовнірів. Застав там приготовлений вже обід і цілу гору лемонпаів. А коли переглянув цілоденне меню, заявив, що тут вони певно вже не голодують. Генерал Соммерол відповів, що зле хлопцям не ведеться, коли вони зїскали за той короткий час на загал 4,400 фунтів. Прибув отже кождий з них пересічно три і пів фунта.

ЕПИСКОПИ НЕ ПОПУСТЯТЬ.

МЕКСИКО, 26. серпня. — Секретар мексиканського епископату, епископ Діяц заявив, що католицька церква в Мексику готова до довгої боротьби. Такої, що буде тревати місяцями, або й роками. Католицька церква буде боротися так довго, доки не буде припинене виконання тих конституційних законів, які обмежують релігію. У виданім в тій справі стейтменті, епископ Діяц покликується на довгу боротьбу німецьких католиків, які боролися проти Бісмарка і вкінци вграли.

Супроти цего заноситься на довгу боротьбу. Деякі часописи взивають до поправи конституції. Знова кабінет міністрів стоїть непохитно при конституції і каже, що не хоче завертати край до передреформових воєнних часів. Економічні, моральні і інтелектуальні аспірації нації не дозволяють на ніяку зміну.

СТРАШНА КАТАСТРОФА В МАЙНАХ.

КЛИМЕР, ПА. 26. серпня. — В майні Климер Ч. 1 згинуло наслідком експльозії 46 майнерів. Тіла деяких вже добуто. Ніхто з них не вийде живим, бо хто ще живий, того удусить газ. Були охотники, які хотіли йти ратувати своїх товаришів, але тих витягнули ледви живих.

Коло майни збіглися жінки і діти, вже тепер вдови і сироти, які ждуть даремно на вістку від своїх мужів чи батьків. Майнери роблять всі можливі приготовання, щоби дістатися до нещасних жертв в надії, що може вдасться ще виратувати чиєсь життє. Кожда майна вислала своїх людей до помочі.

КРІШНАМУРТІ КРИТИКУЄ АМЕРИКУ.

НЮ ЙОРК, 26. серпня. — Крішнамурті, індійський Мессія, прийняв у себе 40 кореспондентів. Виглядав дуже поважно, о 10 літ старший як його бачили попереднього дня, а говорив сміло і рішучо. Що до Америки сказав таке: Це прекрасний край, ви думаєте, що ви щасливі, але це тільки ілюзія. Ви купуєте образи, але ви не знаєте їх вартости, ви вживаєте довгі слова, але не розумієте їх значіння, уживаєте фраз і думаєте, що говорите щось мудрого, маєте радія, фонографи і механічні піяна, але музика не означає нічого особлившого для вашої душі. Американці не можуть бути щасливі, бо то, що їх інтересує, не може дати щастя. Беріть на-примір звичайну людину і спитайте, що її інтересує: Гроші. Чи є це щось сталого? Джез — чи є то щось вартного? А чим є ґуд тайм?

АРЕШТОВАНИЙ ЗА ПАЧКОВАННЯ ІМІГРАНТІВ.

В Менчестер, Мінн., арештовано 10. серпня д-ра М. Міґайчука, дентиста з Вінніпеґу, під закидом, що він перепачковував чужинців з Канади до Злучених Держав. Арештованого відставлено до вязниці в Крукстон, Мінн., де має ожидати процесу, як що не зложить хтось за него залогу в сумі 5,000 долярів. На скільки відомо, залогу доси ніхто не зложив. Справа прийде перед федеральний ґренд джюрі в Мінеаполіс 7. вересня.

МАТИ УДУСИЛА СВОЇХ ДВОЄ ДІТЕЙ.

Джені Маршал в Нюдейл, Ман., удусила в ночи своїх двоє дітей, 7-літну Гейзел і 11-місячну Дороту і рано при сніданню оповіла про се спокійно своїй матері, в котрої мешкала. Жінку, яка від якогось часу хорувала на мелянхолію, забрано до шпиталю для божевільних в Брендоні під обсервацію.

ЛЬОКОМОТИВА НАЇХАЛА НА РОБІТНИКІВ.

Льокомотива наїхала на секційних робітників, що їхали ручним візком по шинах коло Ташота на дорозі Кенедієн Нешенел, і убила чотирох робітників а двох тяжко покалічила. Імена убитих подають так: Петро Сігідінґ, 47-літний; Г. Хада, 43-літний; Тоні Хойскі, 42-літний; Іван Віринський, 43-літний. Льокомотива наїхала на них якраз на скруті дороги і серед густої мраки.

ПОЛЬЩА МАЄ НАДІЮ НА КАНАДУ.

До Канади приїхав і гостив на днях в Вінніпеґу в товаристві генерального консуля помічник директора еміґраційного департаменту в Варшаві, Роман Кутиловскі, шукаючи в Канаді за місцем, куди Польща малаб викидати надвижку свого населення. Кутиловскі і Страшевскі мали конференцію з ріжними іміґраційними урядниками залізниць та правительства і виправилися в дальшу подорож по Саскачевані та Алберті.

ФРАНЦІЯ НЕ СТРАТИТЬ ЖІНКИ.

Француський президент Думерґ змінив кару смерти для жінки Ля Сієрі на тюрму, заховуючи в сей спосіб звичай, що держиться у Франції від 40 літ, а який не позволяє на страчення жінки. Ля Сієрі була засуджена на кару смерти за численні душегубства при помочі отруї. Коли виявилися її злочини, вона не тільки що не оправдувала себе, а ще й гордилася ними.

МЕДВІДЬ ПОКАЛІЧИВ ДВОХ ЛЮДЕЙ.

В околиці Меррит, в Брітіш Коломбії, чорний медвідь, що збожеволів від лісового пожару, покалічив двох з тих людей, що гасили пожар так тяжко, що нема надії на їх видужання.

З СІЛЬСЬКИХ ТРАГЕДІЙ.

У селі Барище (надвірнянський повіт) парубок Микола Гличчак застрілив у ночі крадькома в хаті свого товариша Батира з помсти за якусь бійку і втік. Поліційний пес вистежив злочинця. — Другий такий випадок убиства внаслідок сварки трапився у селі Батя Головська, біля Борислава, де парубок Ю. Яворський застрілив другого парубка Ю. Клана за те, що той погрожував йому.

ВИЩА КУЛЬТУРА.

У Коломиї є професійні школи для шевців і столярів. Вони є державні і дирекція цих шкіл не хоче приймати Українців, заявляючи, що в них нема місця. Але коли хлопці змінять обряд, місце для них знаходиться. Є це домагання, яке щораз частіще повторяють учителі ученикам, а з тих, які попали туди як „греко-католики", глузують прилюдно в клясі за їх приналежність до церкви та української національности. Шевські та столярські хлопці мусять соромитись за своїх учителів.

КАТАСТРОФА.

Дня 6. м. м. о годині 5-ій пополудню навістила страшна градова буря громаду Якимчиці-Кліцко, рудецького повіту. На протязі пів години град величини волоського горіха знищив на просторі 200 гектарів всі сьогорічні землеплоди, а на решті 50 гектарах знищив їх на 50 проц. Понищені також дерева і овочі, а навіть дахи і вікна по хатах. 80 родин остало без засобів до життя і без спроможности перевести осінні засіви. Делеґація громади була в старостві і жадала допомоги, одначе безуспішно.

ПОСИЛКА БОЖЕВІЛЬНИХ.

Читаємо в „Ділі": Божевільних маємо стільки, що Кульпарків і заведення для них в Кобежині не поміщує всіх. Тому уряд самоврядування у Львові вислав 600 божевільних до таких заведень на Поморі. А що не має грошей платити за них, то вони від початку цього року сидять там на ласкавім хлібі. Врешті дирекціям заведень на Поморі терпець увірвався і вони заявили, що коли не дістануть довжних 310.000 зол., тоді 600 божевільних відішлють сюди назад. Більше й нічого нам не бракує.

ЦВИНТАРНІ ГІЄНИ.

У Перемишлі на цвинтарі ствердили, що якісь злочинці вдерлися до гробниці родини Чеховичів і, відважившии домовину епископа Чеховича, вкрали з неї перстень, викладений дорогим камінням.

ПІВДЕННА АФРИКА В ОБОРОНІ БІЛОЇ РАСИ.

Уряд південної Африки проголосив новий закон, який предвиджує кару смерти на тубільців, що нападають на білі жінки.

І ЩЕ ОДИН ПРИСУД!

У Ковлі запав дня 18. м. м. присуд у процесі проти 29 молодих українських селян, обвинувачених о приналежність до компартії Західної України і „большевицьку" агітацію. Засуджено: 12 обвинувачених на кару по два роки тюрми, 3 по півтора року, 10 на оден рік тяжкої тюрми. Провокаторови, на якого зізнаннях опирався акт обвинувачення, подаровано в цілости кару тюрми, санкціонуючи в цей спосіб польські охранницькі методи.

ТАК ПРАЦЮЮТЬ ЖИДИ.

На новий жидівський університет в Єрусалимі пливуть з цілого світа великі жертви. Варбурґ, представник гамбурської фірми Варбурґ в Америці, жертвував недавно пів міліона долярів. Товариство приятелів еврейського університету вислало з Берліна 77 пак книг для університетської бібліотеки. Бувший американський посол в Константинополі дарував 559 томів зі своєї приватної бібліотеки. Жидівський кагал Берліна вислав дуплікат своїх книг.

104-ЛІТНИЙ СТАРЕЦЬ.

Недавно тому привезено до шпиталю в Ст. Боніфейс одного з найстарших віком чоловіка, який має за собою 104 роки життя. Сим старцем є Стефан Козяр, український фармер з місцевости Лейдивуд в Манітобі. Він родився на Україні, як подає англійський часопис, в 1822 році за часів панування Александра І. Його батько Николай брав участь в Наполеонських війнах, коли то Наполеон ішов походом на Москву. Приїхав до Канади 22 роки тому і весь час жив на фармі в місцевости Лейдивуд, де живуть його дві віддані дочки. Його не взяли до шпиталю, а примістили в захисті для старців задля його глибокого віку.

Дня 12. серпня ц. р. сей старець помер.

ЗЛОВИЛИ БАНКОВИХ ОБМАНЦІВ.

С. Б. МекКобин, детектив з Сен Френсиско, Кал., повернув на днях з Европи до Ню Йорку і привіз з собою двох арештантів. Він обїздив за ними цілу Канаду і більшу часть Европи, аж вкінці дістав їх в свої руки. Обманцями сими є два брати Поляки, які признаціся, що натягнули банк в Сен Френциско на суму 109,000 долярів. Коли детектив пускався в дорогу в пошукуванню за ними, мав наліпне на дошині одного слова „Блюмен", се їхнє імя, яке оставили в помешканню, де жили в Сен Френсиско.

ЧЕХИ НЕ ХОЧУТЬ КАНАДІЙСЬКОЇ МУКИ.

Канадійська мука буде цілковито виключена з Чехословацьких ринків з тої причини, що на неіналожною чехословацьке правительство незвичайно високе цло, яке увійшло в життя з днем 14. серпня. Минувшого року Канада вислала до Чехословаччини 2,505 бочок муки вартости $19,305.

МАЙНЕРИ ПОСТАВЛЯТЬ ЩЕ РАЗ СВОЇ УСЛІВЯ

ЛОНДОН, 27. серпня. — Секретар майнерської юнії Кук, який був завзятим ворогом всяких уступок, видав стейтмент, в якім підносить, що мимо цего, що майнери на загал не зломані і рішені витревати до кінця, юнія вважає за вказане наклонити майнерів до того, щоби точно означили свої остаточні услівя, на підставі яких можна би зачати при допомозі уряду нові переговори.

Страйк в своїй подавляючій більшости тревае далі, бо до роботи вернуло всего яких 25,000 майнерів, а страйкує далі около 850,000.

Юнія старається зі всіх сторін добути фонди на допомогу страйкарам. Робітники всіх країв їм допомагають, навіть бідні австрійські робітники переслали їм тепер $56,000.

МЕЛЛОН ОГЛЯДАВ ЛІҐУ НАЦІЙ.

ЖЕНЕВА, 27. серпня. — Секретар скарбу Меллон зявився цілком ненадійно в Лізі Націй і прислухувався дебаті в справі розоруження. Ніхто його не завважав і не пізнав. Не пізнали його навіть американські репортери, ані румунський посол Тітулеско, який віз з ним в Вашингтоні переговори в справі довгів.

РАДА АМБАСАДОРІВ ЗНОВА НАКИДАЄТЬСЯ НА НІМЕЧЧИНУ.

БЕРЛІН, 27. серпня. — В урядових кругах подають, що департамент заграничних справ одержав від Ради Амбасадорів аж три алярмуючі ноти, в яких виказують, що Німеччина зброїться. Кажуть, що це діється головно в секретний спосіб, при допомозі цивільних організацій, які тренують своїх членів на військовий спосіб.

Кажуть, що ті ноти це інтриґа деяких француських мілітаристів, які не бажають собі замирення між Францією а Німеччиною та роблять перешкоди що до цего, щоби Німеччина не ввійшла до Ліґи Націй.

НІМЕЧЧИНА ЗАСЯДЕ В ЛІЗІ НАЦІЙ.

ПАРИЖ, 27. серпня. — Француський уряд того переконання, що Німеччина буде допущена до Ліґи Націй без всяких перешкод зараз в перших днях Зборів Ліґи Націй. Песимістично задивляються тільки що до розділу инших місць між другі держави.

ХІНИ ОДЕРЖУТЬ МІШАНІ СУДИ В ДАВНІЙ ФОРМІ.

ШАНГАЙ, Хіни, 26. серпня. — Між урядами в Пекіні і Шангаю а дипльоматичним корпусом ведуться тепер переговори, що до цего, щоби привернути Хінам Мішані Суди з 1911 року, які судили у всіх случаях, коли обі сторони були хінськими підданими, або одна Хінцем а друга чужинцем. В тих судах головним судією був хінський судія, а дорадником чужинець. В часі домашніх війн і переворотів хінських судіїв усунено на дальший плян, а вирішували справи головно судії чужинецькі. Це викликувало серед Хінців велике негодовання. Щоби цему зробити конець, розпочалися тепер наради з боку мейора міста Шангаю і відпоручника правительства з Пекіну з 5 чужинецькими конзулями в справі привернення давних Мішаних Судів з Хінцями як головними судіями. На тих нарадах прийшло до згоди. Справу має тепер остаточно вирішити хінське правительство в Пекінгу і дипльоматичний чужинецький корпус. Проти цеї зміни найбільше протестують чужинецькі адвокати враз з американськими, бо вони мали добрий заробок, який їм готов тепер відпасти. Бо на їх думку хінські судії не судять. Для них не треба оборони, перед ними треба тільки добре окупитися. Хто більше заплатить, той виграє справу.

ХОЧУТЬ ЗНЕСТИ ВІЗА НА ПАШПОРТАХ.

ПРАГА, 26. серпня. — В осени вийде до Злучених Держав місія, яка буде конферувати в справі знесення пашпортових віз між Америкою а Чехословаччиною. Привід до того дав недавний випадок, де Американець побив чеського жандарма за те, що той домагався від него чеської візи, якої не було на пашпорті. Ірвінг Каміл з Бруклина, що побив жандарма, засуджений на тримісячну вязницю. Цей випадок викликав велике обурення, бо жалують і одного і другого, і побитого і того, що сидить в вязниці.

„ЗАХОДІТЬ ДО НАС".

ЛОНДОН, 26. серпня. — Найбільш популярний клич в Анґлії є тепер: „Заходіть до нас". Звернений він до Американців. Запрошують їх в той спосіб, щоби оставали в Анґлії і пускали тут гроші. Статистика виказує, що Американці видали в Франції минулого року $150,000,000, а в Анґлії і всіх других краях лишень $100,000,000. Анґлійці хотіли би задержати у себе всі доляри і тому запрошують Американців до себе.

ЯК „ГІНДЕНБУРҐ" БИВСЯ З „МУССОЛІНІМ".

ЖЕНЕВА, 26. серпня. — В Швайцарії заховався такий звичай, що називають расових биків іменами великих людей. На виставі худоби в Фравенфельд вирвався зі стайні бик „Гінденбурґ" і почав битися з „Муссолінім", який рівнож добре колов свого противника. Болдвин, Кулидж і Поанкаре приглядалися довго тій битві спокійно, а потім набрали собі охоти і посунули до борби. Треба було довго з ними борикатися, заки їх розігнали. „Гінденбурґ" поколов добре „Муссоліного", якому сточив доволі крови.

НЕ ЗМІНЮ, НЕ ЗЛАГОДЖУ І НЕ ЦОФНУ

„Мовчи, бо в тій боротьбі і ґеній не в силі предбачити, що з неї вийде. Навіть ґеній не годен вирішити, що є краще для твого народу: спокій чи боротьба. Тому замовчи, хай самі події вкажуть твому народови, що для него краще: боротьба чи згода з ворогом. Мовчи, бо твоє слово може довести нарід до катастрофи".

Такі думки мучили душу кардинала Мерсіє, коли він вернув з Риму і побачив рідний край, свою улюблену Бельґію, зайняту Німцями. Вже був в краю порядок, вже устали німецькі знущання, а Німці всіми силами старалися зеднати собі симпатію бельґійського населення. Вже було много таких, що не зі зради, але з любови до свого краю хотіли йти на згоду з Німцями, бо думали в той спосіб охоронити Бельґію від дальших нещастя, а свій нарід від дальших жертв. Тоді то очи всіх звернулися в сторону кардинала Мерсіє. Знав він те і довго думав, заки оголосив в тім так критичнім для бельґийского народа моменті свій пастирський лист, якому дав титул: ПАТРІОТИЗМ І ВИТРЕВАЛІСТЬ. Згадавши в тім листі про свій дорогий і патріотичний бельґійський нарід, звертається він до Бога і питає: „За що Ти, Боже, зсилаеш ті тяжкі кари на ту дорогу і так вірну Тобі мою рідну землю. Таж вся вона в крови, а її сини тисячами гинуть в наших фортах і на полю битви, щоби боронити свого права і своєї рідної землі. Незабаром не буде вже на бельґійській землі і одної родини, якаб не носила жалоби. Чомуж Ти нас, Боже, опускаєш?" Так відзивався до Бога кардинал Мерсіє, даючи заразом свому народови один тільки лік в тій боротьбі, а саме: ВИДЕРЖАТИ. Не залишайте боротьби, не складайте оружя, не думайте про ніякий мир з ворогом, а тільки бодро держіться, а побіда буде певно ваша.

„Знайдете може між собою слабших духом, для яких війна не є нічим иншим, як стріляниною, забиваннем людей, проливом крови і стосами трупів. Але я маю на думці тільки ту справедливу боротьбу, яка є безінтересовним народнім зривом, що то дає або хоче дати всьо, що в нього найдорозше, себто своє життє на оборону або ратовання того, чого ні зважити, ні почислити, ні набути не можна, на оборону: права, чести, спокою і свободи".

А щоби нарід ясно розумів його інтенції, кидає кардинал Мерсіє між свій нарід такий клич: Права совісти є суверенні. Тому було би для нас нікчемністю закривати в якийнебудь спосіб нашу оборону.

Народови, що стояв на роздорожу, що хитався, що ослабав в боротьбі, його найвисший духовний пастир в обличю німецьких штиків, в домі окруженім пруською вартою, кидає клич: Борися до загину, борися явно і отверто і зі всіх сил, а мусить прийти для тебе день побіди.

Заворушився бельґійський нарід, прочитавши ті слова. А коли Німці виступили з тяжкими погрозами і репресіями, прийшла до кардинала Мерсіє делеґація з найбільш заслужених бельґійських патріотів і просила, щоби він дав мале пояснення до цего пастирського листу, бо в той спосіб охоронить свою власну особу перед Німцями, які готові поставити кардинала перед воєнний суд за підбурення народу. Просили його, щоби памятав на церкву і священиків, які впадуть офірою його виступу, просили, щоби хоч трошечки злагіднив тон, бо нарід дуже схвильований, а Німці будуть мститися. Кардинал Мерсіє вислухав спокійно делеґацію, перепросив її на хвилину, пішов до каплиці, помолився, а вернувши назад до членів делеґації, що були його другами і приятелями і такими самими, як він, бельґійськими патріотами, відповів, що свого письма не змінить, не злагодить і не цофне. Бо найменша йота в його уступці буде триюмфом для Німців, себто для ворогів дорогої йому Бельґії і улюбленого ним бельґійського народа.

Оттак виглядає оттой один інцидент з життя кардинала Мерсіє, який його зробив славним на цілий світ, який пхнув Бельґію до нових кількалітних жертв і до нової боротьби і який їй приніс остаточно цілковите визволення і побіду.

Навели ми цей примір тому, що й наші люди шукають в нашім народі українського Мерсієра і раді би бачити наших владик в ролі Мерсієрів. Навели ми цей благородний примір, щоби виказати ту страшну пропасть, яка стоїть між кардиналом Мерсієром, а тими владиками, які навіть на вільній землі Вашинґтона не видадуть з себе навіть одного слова протесту проти наших національних ворогів, які не в силі напятнувати навіть тут Польщі, які навіть тут не в силі сказати нашому народови явно і отверто: Польща наш відвічний ворог, вона нищить нашу рідну землю і тільки одна боротьба з нею може нам принести визволення. Тому видержім і борімся зі всіх сил, а побіда буде наша.

Того одначе наші владики не говорять. Вони далі твердо й непохитно стоять при своїм, вони не звертають з дороги, вони рівнож не цофаються і не змінюються, але тільки в однім: в своїй буті і в своїй впертости. І тому тоді, коли цілий наш нарід набирає духа і завзяття з кровю писаних творів нашого національного ґенія Івана Франка, коли буквально всьо, що живе і має хоч крихітку українських національних почувань і національної чести, клонить перед Франком голову, коли буриться в цілій своїй масі проти оплюгавлювання памяти Франка в „Америці", читаємо й далі з боку наших „Мерсієрів" в „Америці" з дня 26. серпня таке ото бадьоре гасло для українського, тяжкою боротьбою втомленого люду: „Франко був ідеольоґом руїни українського духа, а не його будови", а далі — „ніяка людина, котра хоче сили свому народови, а розуміє світогляд Франка, не буде ширити його культу." А ще далі: „Пождіть не дуже довгий час, а побачите, що остане з цілого шуму про культ Франка і як будуть сміятися з тих, що кричали й писали, щоб його ширити".

Таке ото посланіє одержує український нарід від українських „Мерсієрів" за те, що не чуючи ні одного слова потіхи і заохоти від своїх пастирів, опущений ними, знеможений, зневірений, окровавлений і наболілий, пішов шукати розради у Франка, в дусі того ґенія, що у незломнім завзяттю віддав свому народови весь дух і десь труд, що до гробу доніс ціло прапор видержання в боротьбі за визволення свого народу.

Такі ото посланія шлють українському робучому людови американсько-українські „Мерсієри". Пишуть і друкують їх як на глум за гроші робучого люду, а 6 священиків і 8 других членів управи „Провидіння" не мають навіть відваги зробити конець тому визиваючому цілу націю єдиновластю.

Колиж так, то тягніть і консеквенцію з того. Бо всі ви співвинні тому, що толеруєте того рода провокацію, яка обкидає болотом нашого ґенія і нашого національного пророка. Пождіть ще троха, а побачите, що дійсно не остане нічого, але не з культу Франка, як того собі бажає „Америка", але з тих, що таке пропаґують. Бо:

„...де в світі тая сила,
Щоб в бігу її спинила,
Щоб вгасила, мов огень,
Розвидняючийся день.

ВІДГУКИ ДНЯ

ІСТИНА.

За водами, за горами і за долами, далеко від нашої рідної землі, в десятому царстві, в тридевятому государстві жив могутній владика.

Так ото починаються всі наші народні оповідання.

Владика той був не тільки властителем тіла своїх підданців, але й уважав себе властителем їхніх душ. Звався той владика Халіл-Азан. Правив він своїм народом по свойому власному бажанню, творив свої власні закони і ніколи не рахувався з тим, чи його розпорядження відповідають інтересам його народу. Хотів також бути добрим отцем своїм дітям-рабам. Намагався робити їм все, як найліпше, але знову ніколи не прислухувався до бажань своїх підданих і не рахувався з тим, чи пожадане для них його опікування.

Коли хотів зробити щось доброго для своїх рабів, то вирішував сам, по своїй власній думці, або по думці свого міністра, що властиво не був в нього міністром, а тільки наймитом. А коли він вирішив, що те й те буде добре для його дітей-рабів, то те проводив в життя, хоч тим завдавав ще більше страждань свому народові.

На свій лад і по свойому він любив той нарід, але був по натурі деспот і як кожен деспот, навіть з найліпшими намірами, завдавав страшні страждання своїм підданим. Робив він все так, як йому хотілося і здавалося, що то вийде найліпше, але ніколи не хотів прислухатися до голосу народу, хоч знав, що голос народу, то голос Божий, як говорила мудра приповідка його народу.

Не знав і не чув він ніколи голосу істини, бо був увесь час оточений улесливими, облудними прислужниками, що повзали на череві перед ним і ніколи не посміли та й не бажали сказати йому істину в вічі. Все, що він не заряджував, все, що він лише подумав зробити, вони, плюгаві його слуги, оголошували правдивим, доцільним, що ущасливить його підданців.

Але істина, то жінка, і як кожна жінка має вона досить широку фантазію, а тому їй влізло в голову забратися у дворець самого Халіла-Азана. Бог, створивши жінку, створив і жіночу впертість та настирливість. Вирішено — зроблено.

Істина то найбільша краса, яка колинебудь була створена Творцем. Тому вона й вирішила, що найліпше прийти перед ясні очі повелителя одягненою лише в свою власну красу. Творець создав істину в хвилині радости і вся вона нічо инше як прекрасна пісня свойому Творцеві.

Одягнена лише в свою красу, вона пішла у палату деспота. Біля воріт палати спинили її слуги владики й запитали, чого вона тут хоче, вона така прекрасна, але щож, коли нага.

— „Моє імя істина. Я хочу бачити великого нашого повелителя. Я не дивуюсь вам, що ви мене спинили й не пізнали, бо істину часто вважають за безсоромність, за неправду, за сором. Ідіть і скажіть владиці, що я хочу бачити його" — сказала істина.

Стався між ними переполох. Як можна нагу жінку пустити перед ясні очі аскета, їхнього повелителя. Не знаючи, що робити, вони звернулися за порадою до евнуха, який повинен розсудити, чи можна пустити цю жінку до повелителя. Звернулися до евнуха тому, що він найбільше, мовляв, розуміється на жінках, так думали всі ті, що самі завжди беруться за ті справи, яких не розуміють. Значить, в жіночому питанню і евнух для них найбільший авторітет.

Вийшов евнух до істини, вперся у неї своїми сірими, олов'яними очима і запитав:

ті не можна.

—Ти хочеш бачити владику? Але владика тебе не може прийняти неодягнену.

— Чому? — запитала здивована істина.

— Бо в такому вигляді приходять на цей світ і відходять з нього, але так ходити по світі не можна.

— Істина лише тоді гарна, коли вона гола, нічим не прикрита.

—Хоч твої слова правдиві як закон, але наш властитель вище закона, а тому ти його не побачиш.

Істині довелося вернутись від порога палати владики, не показавшись перед його ясні очі.

Але істина вперта, а тому знову вирішила пробратися у палату. На цей раз вона одягнула чепурну, але бідну одежу. Істина ніколи не зявляється в роскошах та блискучости.

Знову вона прийшла до палати владики.

— Я обличителька (доказчиця)! — суворо сказала вона.— Іменем Аллаха вимагаю, щоби мене допустили перед владику.

Прислугач перелякався. Взагалі всі прислужники лякаються, коли до їх владики хоче пройти хтось для них невідомий, сторонній.

Знову викликав найблизчого прислужника пана свого. Той відразу пізнав, що це та сама жінка, істина, але прийшла, одягнувшись в одежу її рідної сестри обличительки.

Великій муфтій, вклонившись обличительці, почав улесливо до неї говорити:

— Ти —Обличителька? Хай буде благословенний кожен крок твій на землі. Коли зберуться правовірні на молитву в мечеті, приходи туди й їх обличай, їм доказуй всі їх кривди, ганьби їх за непослух і брак пошани до свого владики. Обличай віруючих, але у владики тобі немає чого робити; він правовірний і безгрішний.

— Ні, я хочу бачити самого владику. Я хочу сказати йому щиру правду та його блуди віч-на-віч.

— Дитино моя! Держава нашого повелителя це могутнє дерево, корені якого глибоко увійшли в землю. Нарід — це листки того дерева, а наш владика, то цей цвіток, що росте на тому дереві. І коріння й дерево й листє — все на те, щоби пишно буяв наш цвіток. Він повинен буяти, розносячи навкола пахощі та прикрашуючи дерево. Так створив Бог і так хоче Бог! Твої слова, слова обличення й догани, дійсно жива вода. Хай буде благословенна кожна краплина тої води. Але деж ти бачила, щоби водою поливали квітки? Поливають коріння. От і ти поливай коріння, щоби той цвіт роскішнійше буяв. Іди звідси. Твоє місце там серед простих людей. Іди до них, там їм вказуй їх провини, їх ганьби та роби з них той ґрунт, на котрому ліпше й роскішнійше буяла би наша прекрасна квітка, наш повелитель.

З слізми на очах пішла з порога владики істина. Пішла вона поневірятися між простим, убогим людом. Але вона не ганьбить їх, не обличає, а говорить їм всю правду, а відкриває їх очі на ріжні неправди.

Ганьбить та клине її владика та його прислужники за те, що вона не скроплює своєю благодатною водою ґрунту для нього, але це нічого не помагає. Коріння й листки опадають. Все меньше й меньше поживи остає для пишної квітки й вона мусить загубити свою пишність та красу, а то й зовсім зівянути.

А не стане квітки, не стане й поживи тим осам, що живляться біля неї та своїми трійливими жалами не допускають до неї всіх тих, що хочуть донести до палати владики нагу істину.

Бродить істина й поневіряється по ріжних закутках, часто зганьблена й зацькована собаками, але все таки істина добивається свого, бо для того вона й істина, найцінніший твір Великого Творця.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

„МИРА З НЕБА ВСІ ДНЕСЬ ПРОСИМ".

Богато в нас нарікання на роздори, непорозуміння та взаїмну ворожнечу партій, ґруп чи сект. Ті нарікання так загальні і так вкорінені між нашим народом, що много громадської роботи не можна навіть започаткувати зі страху, що проти наміреного діла стануть люди з противного табору. Страх публичної опінії і критики вистарчає, що богато щирих думок засуджені відразу на загибіль.

З ким ви не обговорювалиб потреби такої або иншої орґанізації, чи громадського підприємства, сейчас почуєте загальну і дуже у нас уперту відповідь: „Та воно діло ґарне, чому ні, якби так до нього стали всі як оден. А то ви задумаєте, вложите праці, а другі зачнуть підривати, критикувати, свинити... шкода заходу!"

Тимчасом в країнах, де горожане тішаться свободою думки, преси і переконань, в таких країнах серед найкультурніших народів не роблять одної роботи всі. В таких країнах і в таких суспільностях завсіди йде виміна думок, критика сторонництв, що має на ціли поправляти похибки, контролювати діяльність провідників і очищувати спільну провідну ідею всього народа. Непризвичаєним до такої культурної роботи видається таке поступовання щонайменше непорядком, коли не роздором або хаосом. Такі люди мріють про однодушність, порозуміння всіх фракцій, думаючи, що лише таким порозуміннєм можна забезпечити поступ народа. Думка се наскрізь мильна. Ті побожні мрії про „згоду в родині, про мир і тишину" зроджують в народі слабу волю і скрайне духове лінивство, на котрих виростає потульність, індеферентність і рабство. Лише люди слабої волі і духові лінюхи, котрим треба спокою, одноманітности і монашої карности, бояться в суспільности ніби замішання, а в дісности критики а-
бо недовіра тих, що мають смі-
лість і право висказати свою думку. Не можуть знести галасу і неладу, який счиняють здорові і сильні діти, а волять замісць того кипучого життя спокійну забаву дітий блідоньких, анемічних і надто чемних. Так само отуманює їх галас дискусій і сварок і заєдно зітхають за якоюсь „зелізною рукою", за авторітетом, що наказавби мовчанку, мир і тишину. Тут криється між иншим причина, чому українські католики в Канаді і Америці так вперто пропаґують гетьманат Скоропадського. Прецінь зовсім виключене, щоби горстка заморських переселенців могла колинебудь вплинути на уладження політичного типу України. В дійсности провідниками нашої католицької церкви, не привикшими до осуду їхньої роботи, руководить якраз те бажаннє зелізної руки, що розказалаби „малчать і не разсуждать". Гетьман в Канаді не можливий, але можлива під сим знаменем карна, військова орґанізація „Січей", на котрої чолі стоять церковні достойники, або ними виховані „ад гок" інтеліґенти, котрі позують на ріжні військові чини і думають між своїми вірними творити ту, так горячо бажану ними „зелізну руку". Робота ся, може у декого навіть ідейна, не може мати иншого підкладу. Бо як пояснити собі, що католицькі бельгійські монахи в Йорктоні пропаґують православного по вірі чужого їм Скоропадського? Всьо то значить, що люди, які не можуть знести світла публичних дискусій, що бояться або не допускають у себе полеміки, шукають тіни, шукають когось, що поширивби мир і тишину, щоби в тій тиші заколисати народ, трутити його до оспалости і розтягнути над ним свої безмежні впливи.

Під тонами тої колискової пісні про мир і тишину ховався наш народ століттями і тужить за тою тишиною, за тою одноманітностю навіть тут в Канаді, в тім горшку кипячої роботи, в країні смілих поривів, загальних дискусій, критик, галасу.

Під тонами тої колискової пісні проявляється між нашою суспільностю повсякчас тое побожне бажаннє згоди, порозуміння сторонництв, бо страшна нам жива полеміка, неприємна чужа думка, бо лінуємося під впливом опінії других справити свої похибки. Ми найщасливійші в мирі і тишині...

На що-ж в такім разі найкращі люди цілого світа ціною своєї крови і вольности здобували для нас горожанські права: свободу думки, свободу слова, преси, переконань? Коли так часто говоримо про поступ народа, то чому забуваємо, що його першим і найсильнійшим чинником є якраз свобода думки, свобода критики? І в реальній праці для народа, в правдивім поступі його не тишини треба, ні одноманітности, але ініціятиви, відваги і взаїмного вирозуміння.

Гниємо в мирі і тишині, а коли хтось посміє нам той спокійний сон перервати — маємо одно добре випробуване средство: підставити ногу, щоби і він впав тай засвув. Скоро лише якийсь чоловік піднесеться понад масу чи то ініціятивою, чи енерґією або таланом, ми замісць радіти, що громада позискала нову силу, зачинаємо його ненавидіти, шкодимо йому на кождім кроці, а як, борони Боже, чоловік ще й не з нашої парафії — поспішно підставляємо ногу і — пропадай!

Найбільше заздрі люде — то лінюхи, бо витревалість і моральна сила працьовитого то для них неначе акт оскарження. І як скоро позбудемося того огидного боляка — заздрости, тоді кождий чоловік, з якої партії він не бувби, коли приносить нам честь і працює в імя спільних ідеалів усього народа, кождий буде нам дорогий. Тоді будемо просити з неба не мира і тишини, але як найбільше таких людий, прихильників ріжних ґруп, будемо прислухуватися до їхніх диспут, до їхніх критик, тоді з того позірного непорядку — боротьби будемо підбирати то всьо, що для нас як народа хосенне і конечне і двигнемося з воскресною піснею на устах в новий шлях світла, правди і добробуту.

(„Наш Поступ").

НОВИНИ З ЮГОСЛАВІЇ.

Білгород, 15. липня 1926.

В останні часи все таке дрібязкове та не цікаве в місцевім політичнім житті, що просто таки ні про що писати. Пашіч сидить уже довший час в Карльсбаді, поправляючи своє здоровля, Радіч теж був поїхав на береги Адрійського моря, щоб там лекше використати свою обіцянку — мовчачи, але вряди-годи таки не витримує і скликує ріжні зібрання, на котрих, як звичайно, нападає на всіх та критикує своїх спільників радикалів. Це все занадто буденне і звичайне. Єдина більш-менш значна подія з політичного життя — це є виключення міністра Нікіча з хорватського клюбу. Одначе тому, що парлямент тепер на відпочинку, він спокійнісенько лишається і надалі на свому місці в міністерстві.

Наскільки мляві та не цікаві політичні події в Югославії, настільки бурхливо-неспокійною стала тут природа, заливаючи все страшними зливами, руйнуючи цілі села та затопивши найбагатші хліборобські місцевости. Повінь набрала дійсно катастрофальних розмірів, лишивши тисячі людей без стріх, знищивши у своїх бурхливих хвилях не лише посіви, а навіть і сади, повиривавши дерева з корінням.

Найбільше потерпіли від повени місцевости, що лежать понад берегами Дунаю, котрий плодючі землі перетворив тепер у безмежні води велитенських озер. Люде боряться при помочі державних інженірів та війска день і ніч з водою, насипаючи високі вали, щоб зберегти ще не залиті місцевости, але вода в ріках постійно прибуває і кожного дня приносить нові нещастя. Так цими днями залила найбогатший взірцевий державний маєток Бельє. Вода прорвала там не лише земляні вали, але й бетонові і за короткий час перетворила багате культурне господарство у страшну опустілу місцевість, дійшовши на долині аж до 18 метрів глибини! У великих лісах цього маєтку було дуже багато напів диких оленів та серн, котрі здебільшого потопилися. До цього часу знайдено вже біля 1000 трупів цих звірят, не рахуючи безліч диких свиней та ріжних дрібних звірят і птиць.

Коли не в такому розмірі як Дунай, то всеж таки величезні шкоди та багато людських жертв спричинили й инші ріки, бо зливи йдуть на території цілої держави і без нещастя не обійшлося ні в Македонії, ні в Чорній Горі. Де нема рік і річок, там страшні дощі з бурями перетворювали за яку годину все бурхливі хвилі, які, зробивши спустошення, знову зникали.

Уряд до цього часу призначив 5 міліонів динарів на поміч тим, що потерпіли від повени, але наскільки ця сума мізерна, видно хочби з того, що лише в одній области Бачки шкоди виносять біля 70 міліонів динарів. Правда, що Бачка найбільше зазнала лиха, але й инших 21 округів у більшій чи меншій мірі спустошила вода.

Сам Білгород особливої біди не зазнав, хоча стоїть у трикутнику між Дунаєм та Савою. Лише залило, без особливої шкоди, деякі вулиці на долині. Але се не заважає білгородським мешканцям бути в доброму настрою, по старому забавлятись і похитувати головами, читаючи в ґазетах про страшні повени з таким виглядом, немов це все відбувається десь у далекій Південній Америці чи Австралії, а не в їхнійже власній державі.

В. Анський.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

ПРОТЕСТ ПРОТИ ТИХ, ЩО РОЗБИВАЮТЬ НАШ НАРІД.

Члени Тов. „Запорожська Січ", від. 283 У. Н. Союза в Оборн, Н. Й., зібрані на місячних зборах, взяли під розвагу каригідні напади др. Назарука звернені проти нашого органу „Свобода" і її редактора громадянина др. Луки Мишуги. По дискусії ухвалено одноголосно як слідує:

1) Взиваємо уряд „Провидіння", щоби здержав безпідставну боротьбу проти У. Н. Союза, Свободи і редактора др. Мишуги.

2) Протестуємо проти поведення Головного Уряду „Провидіння" і його редактора Назарука та візантійського епископа, які зневажають імя найкращого нашого сина, генія і поета Івана Франка.

3) Протестуємо проти грекокатолицької єрархії в особі візантійського епископа і його дорадника Назарука за те, що не підняли острого протесту на вільній земли Вашінгтона против конкордату, а накидалися на тих, котрі не хотіли вважати конкордату добродійством для Українців, а проти него протестували.

4) Протестуємо проти рутенського владики д-ра Богачевського за те, що придержується по наказу Риму і Варшави назви рутенської та поводиться як вірний польський обиватель.

5) Протестуємо проти рутенських інтелігентів з Шикаго, котрі вислали признанне редакторови Америки др. О. Назарукови, який попирає царського слугу Павла Скоропадського, котрий, будучи на гетьманськім троні, зрікся української суверенности в користь Росії, яка поневолювала Україну поверх 260 літ.

6) Взиваємо членів „Провидіння", щоби, для загального добра, зробили порядок в редакції „Америки" і усунули негайно від голосу і впливу тих, що кидають кістку незгоди між наш нарід і паралізують український визвольний рух. Ми віримо, що загал членів „Провидіння" має більше сили, як один чи двох рутенських чи візантійських сатрапів.

7) При тій нагоді пригадуємо п. Назарукови ті часи, коли то він, будучи представником Українського Галицького Уряду до Канади, вихвалював на конгресі в місті Філаделфії тодішний уряд, а тепер його лає і оплюгавлює.

8) Підносимо, що др. Мишуга тішиться у народа загальним пошанованням і довірєм, бо чесно він свою народну роботу і здав звіт зі своєї діяльности, чого про д-ра Назарука сказати не можна, бо він сіє вітер і незгоду поміж Українцями. Та хто сіє вітер, той побачить в короткім часі і сильну бурю.

9) Тов. Запор. Січ закликує американських Українців, щоби всі, як оден, стали в обороні безсмертного Івана Франка, який через сорок літ промощував українському народови дорогу до кращої будучности.

Подаємо заразом до загального відома, що мимо того, що візантійський біскуп заборонив відправляти панахиду по Франкови, в нашій українській церкві в Оборн заходом нашого товариства відправлено панахиду за Франка дня 22. серпня 1926. Місцевий парох о. Володимир Уляницький виголосив красномовну промову, в якій розказав нам про життя і працю Франка. На закінченне своєї промови о. Уляницький закликав всіх місцевих Українців до згоди з окликом: Не пора, не пора в рідну хату вносити роздор, хай пропаде незгоди проклята мара, під України єднаймось прапор.

На памятник для Івана Франка зібрано в часі панахиди $12.52, котрі вишлемо до Обєднання.

ЗА ТОВ. ЗАПОРОЖСЬКУ СІЧ В ОБОРН, Н. Й.:

Іван Коковський, Лев Зобків, Іван Малиса, Григорій Орищин, Григорій Каганяк, Марко Дейнека, Роман Мозола, Іван Гуменецький.

(Печатка).

БОРІТЕСЯ — ПОБОРЕТЕ!

Витаємо Вас з Вашою чимраз більш завзятою боротьбою. Честь Вам за те, бо нарід набирає і собі отухи, коли бачить, що має таких завзятих провідників.

Ви говорите з нашого серця і з нашої душі. Наша громада розуміє Вас найкраще, бо ми вже цілі місяці в важкій боротьбі з візантійцями і рутенцями.

Та отсе доносимо Вам радісну вість, що судова розправа в справі нашої української церкви скінчилася. Наш нарід виграв і до 30 днів буде своїм властним паном і господарем в своїм божім домі, збудованім за нашу кервавицю, який нам хотіли видерти.

Ілия Пагут,
секретар Тов. Запорожська Січ, від. 206 У. Н. С. в Вунсакет, Р. Ай.

ХАЙ ДІТИ НАШІ ЗНАЮТЬ, ЯК БАТЬКИ БОРОЛИСЬ.

У. Н. Союз найпопулярнійша наша організація, а „Свобода" найбільш улюблена тепер газета. Питайте кого хочете, а кождий дасть вам одну і ту саму відповідь. А чому? Бо всі переконалися, що „Свобода" стоїть за народом і правдою. У нас в Бостоні то навіть давні завзяті вороги „Свободи" тепер її читають і помагають нам викорінювати чайнаменство та рутенство.

У нас люди кажуть отверто, що треба бути найбільш зацофаним чоловіком, або ворогом свого народа, щоби противитися проповідуванню ідей Івана Франка. Бож для нас Франко є тим, чим був для жидів Мойсей. Він же вложив в наші серця свої національні заповіти, яких ми ніколи не в силі виректися. Ми не знаходимо у Франка ні одного твору, в якім не співчував би він з долею покривджених, з долею робітників і селян. Може ті слова противні владикам чи д-рови Назарукови, та їх слово не має тепер вже ніякого значіння. Наш нарід піде по тім шляху, який йому вказав пророчий дух Франка, бо він віддав всьо, що мав, з любови до нас працюючих і ми обороним його святе для нас імя. Ми дітям своїм покажемо, як ми вміємо цінити свого мученика і як вміємо постояти за його память.

То не редактори виступають проти епископа Богачевського і д-ра Назарука. То виступає цілий український нарід в Америці. Той нарід добре слідить за роботою тих двох диктаторів і каже до себе: яка їх робота, така буде їм заплата.

Ми тут в Бостоні скорше виречемося всіх візантійців, як мали би відцуратися Франка. А хочете Владико, і Ви, др. Назаруку, знати, до чого Ваша робота доводить, так знайте, що цілий бостонський 117 відділ „Провидіння" перестав вже платити свої вкладки до „Провидіння" і ухвалив внести аплікації до У Н .Союза та просити о приняття. Вони воліють читати „Свободу" і бути по Вашому безбожниками, як читати Вашу побожну „Америку", що тільки помиї виливає на чесних народних діячів.

Так як Бостонська громада прогнала генерала Галлера з Сити Голл, так проженемо ми зі своєї хати всіх паразитів, що ширять між нами темноту, що ведуть наш нарід до рабства, а не до волі.

Николай Давискиба,
Бостон, Масс.

ДБАЙМО ПРО КНИЖКИ ДЛЯ ДІТЕЙ.

Буденним стало у нас нарікання, що наша суспільність байдужіє до друкованого слова, яке горами вкриває книгарські полиці. По наших хатах, простолюддя чи інтелігенції, можна почути розмови на всілякі теми, зате ніколи про наші нові книжки та видавництва. Щож? Можливе, що старша суспільність, розбита і зматеріялізована війною, не має сил чогонебудь учитись, але чи вона ставить собі питання: що буде з молодим поколінням?

Одною з найважнійших основ нашої майбутности та сили розвитку є **дитяча література**. Бо коли не кожне старе і посмалене бревно надається до нової будови, то дитяча душа є тим вдячним матеріялом, з якого можна все викувати бажані цінности. А тим топором, що обтесує, тим долотом, що різьбить дитячу душу, є відповідно дібрана дитяча книжка і дитячий журнал.

Велике значіння дитячої літератури давно вже пізнали західні народи і користуються нею при кождій нагоді. Найширше розвинено дитяче читальництво в Америці. Там, як упевняє Омер Байс, всі читають. Хто не має грошей на куплення часопису, читає числа розліплені на мурах. Вже малі діти звикають до читання і користуються з публичних бібліотек. Гляньте на одну з них. Входимо до бібліотеки народної школи, великої кімнати, добре освітленої, гарно прикрашеної, яка заразом є і вільним музеєм. Саля повна дітей, що працюють над вправами, послугуються книжками з ріжних царин знання. Інструкторка вказує шести-і семилітним дітям, що познайомлюються щойно з бібліотекою, які мають вибрати собі книжки і з яких користати. Восьмилітні сами вилізають по драбинках, вибирають собі потрібні томики, а спішаться, щоби скінчити обовязкову працю. Старші 11—14 літ з усміхом дивляться на непорадність малих і поводяться, як дорослі читальники. Кожний степень науки має ще публичну бібліотеку, звідки випозичають діти книжки домів (книжки з загальної бібліотеки читають на місці). Всі книжки є власністю школи, або є випозичені з публичної бібліотеки і є від часу до часу вимінювані. Само собою розуміється, що так поставлене дитяче читальництво виховує цілі ряди вірних і постійних гостей публичних читалень, даючи основу під трівкий і сильний розвій народної освіти. В більшости американських міст будинки публичних бібліотек є найгарнійшими будівлями і гордощами міста. В деяких американських містах в неділю зачиняються кабарети, а відчиняються публичні бібліотеки, де салі заповняються численними гістьми, особливо в вечірних годинах, коли рівночасно у нас битком набиті коршми, шинки, каварні.

Ми дивуємося, чому у нас не купують і не читають книжок і журналів, чому у нас така байдужність до книжки — селянин чи пан, духовний чи світський, у всіх них однакова апатія до друкованого слова. Тут мабуть одинока причина та, що коли пан або селянин, духовний чи світський були ще дітьми, їх тоді не навчили „читати", не навчили любови до книжки. Їх книжкою, з якої вони вчилися читати, то був лише буквар, а опісля шкільна читанка. А ті перші книжки, до яких діти гонили силою в школі, були (і, на превеликий жаль, є ще і досі) так зложені, що у них, поза примусовим навчанням букв, дитина вчиться хіба ненавидіти книжку. Та нехіть і байдужність до книжки, розвинена школою в молодечім віці, волічеться опісля вже до гробової дошки.

Ми вміємо багато, а навіть дуже багато оповідати зі своїх шкільних часів. Чується, що той або инший факт зробив на нас колись велике враження і став зворотницею життя. Але про книжки не чути у цих споминах нічого.

Щоби зарадити лихови без гомону і крику, без основних реформ організації шкільництва, до чого ми не маємо ні права ні можности, треба дитині крім шкільної приписаної читанки дати таку книжку до рук, яку-б вона любила, яка-б її забавила, зайняла і стала її конечною потребою, за якою вона все буде тужити. Виховники мусять тямити і повторяти за Гердером, що одна одинока книжка може дитину виховати, так само як може її зломити. Потреба читальництва у дітей є обоснована в природнім гоні досліду і пізнання. І коли родичі вміють часами аж до смішности заспокоювати дитячі примхи та забаганки, то на духовий голод, на ті тисячі дитячих питань, на які родичі не вміють самі відповісти, замикається звичайно у них і серце і кишеня. Мама, тато чи инші члени родини кривдять дитину, коли не заспокоюють її стихійного духового голоду книжки, не дають їй кілька гарних, відповідних до її віку книжечок, яких прагне молоденька душа до свого розвою. А таких книжечок вже маємо багато, багато. Але вони лежать самітні без сонця і дітей десь там по складах і чекають на своїх маленьких читальників.

Не треба казати, скільки зискала би школа, коли би до неї входив не такий суворий і захмарений учитель з урядовими читанками, що дитячу спрагу знання і цікавість кормить все одинокими грімкими словами: „тихо сидіти", „руки взад", „читай дальше!..", а зявлявся між дітворою погідний тип людини, що знає дитячу душу, той вічно усміхнений Песталоцці з горою цікавих книжечок, з божеським нектаром, якого прагне душа дитини.

Є вже такі зразкові школи, влаштовані тямучими педагогами, **без застрашування, без прута і грізної двійки, де серед радости і втіхи** росте веселе і сильне нове покоління!

Дитина вихована в таких школах, не забуде ніколи своєї дорогої школи, своїх дорогих книжечок, за якими все і всюди буде зголошуватися до свого дорадника і приятеля-учителя. З так вихованого покоління бачимо і пана і селянина і робітника перед книгарським столом, що будуть допитуватися за літературними новинами. Скарби, закуті друкарськими черенками, поплинуть широкими ріками там, де гомонять звуки людської мови.

І деж той скарб, де ті книжки, де та чарівна дитяча література? Певно мають її багаті Американці, проворні Англійці, чепурні Французи, чи вчені Німці? А у нас певно її нема? А прецінь і ми маємо в частині ті скарби, той корм для дитячої душі, ті нові школи й ідеали навчання, яких ніколи ніхто не забороняв, а по які треба лише сягнути і вміти ними користуватися. Вкажім хоча би на видання народного учителя Михайла Тараньки у Львові. Видавництво це розвиває свою діяльність вже семий рік, а на складі видавництва лежать цілі гори менших і більших книжок і ждуть на малих читальників. Видавництво має книжечки для ріжного дитячого віку, має і дитячий місячник „Світ дитини", має усе, що дитині для її душі потрібне. Діти ждуть своєї душевної поживи, а родичі, виховники і учителі переходять біля таких скарбів, замикають на сім замків свої серця і кишені і нарікають на „лихих" дітей і **злі часи**. Нарікають на себе, на инших і на все. Видавництво мало у нас розходиться, бо і люде його мало знають, а є й такі, що не хочуть його знати хіба тому, що воно наше рідне. На сором нам треба сказати, що в Америці і Канаді таке видавництво більше відоме, як у нас у рідним краю. Скарбів, розсипаних у виданих книжечках дитячого часопису, не розуміло навіть народнє учительство, для якого видані книжечки і „Світик" є необхідним засобом праці, бо коли всього українського учительства української народности числять коло 3.000 (три тисячі), то „Світ Дитини" передплачує лише коло 150 учителів (сто пятьдесять), а ті не спішаться заплатити марної передплати в квоті шість золотих річно. Деж ті инші основи народньої освіти?

Не нарікаймо на бідноту і темноту, не кричім: кривда!, бо таке жебрацтво нас лише осмішує і понижує гідність великого народу.

І думаймо більше про завтрішній день і про гасло, що в дітях — будучність Народу!

Іван Лобай.

(„Діло").

ВАЖНЕ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ В АМЕРИЦІ

Отсим повідомляємо Хв. Заряди тутешних українських шкіл, що ми замовили зі старого краю український Буквар (зладжений спеціяльно для Америки) і Другу Читанку М. Матвійчука. Обі сі шкільні книжки є написані після найновійших педагогічних вимог і після нашого найновійшого правопису. Ніякі, видані доси шкільні підручники для початкових українських шкіл, не можуть рівнатися з читанками п. Матвійчука. Про них навіть українофобське „Слово польське" мусіло висловитися з признанням і остерігає перед ними польську владу. Голос наших національних ворогів — се найліпша рекомендація обох згаданих книжок.

Сподіваємося дістати сі книжки десь в половині вересня. Тоді напишемо про них обширнійше і подамо їх ціну. Покищо просимо Хв. Заряди наших шкіл надсилати відповідні замовлення.

Книгарня „Свободи".

Аркадій Аверченко.

ІСТОРІЯ ОДНОГО АКТОРА.

Був раз актор. Кождий актор любить рекляму. Але ніодин не є в тому безмежний. Як тигр радо пе гарячу кров із шиї перекушеної жертви, як сильно залюблений шукає уст своєї любої дівчини — так цей актор шукав реклями — так дуже любив він її!

Часом часописи принесли зовсім безосновно таку вістку:

„Крадіж діямантів в актора Н. Н. Шкода виносить три міліони (самособою передвоєнних міліонів)".

Або:

„Актора Н. Н. заскочила залізнича катастрофа в поїзді-експресі. 145 убитих, 8 ранених. Актор Н. Н. виратувався ще в останній хвилі, так що вискочив у комин машини".

Спочатку публика дуже співчувала, одушевлялась, переляклась — пізнійше нерви привикли до цього, щоби бути трохи грубшими.

Потім прийшла вістка:

„Вчера сполошилася жирафа, що була запряжена до візка актора Н. Н. і втекла. Актор Н. А. не втратив притомности, завчасу вхопився телеграфічних дротів і по дротах пересунувся до найблизшого телеграфічного уряду. З вікна телеграфічного уряду надав до нашого часопису телеграму про цю нещасливу пригоду.

Який легковірний чудак біжить до приятеля:

— Чи ви вже чули? Жирафа Н. Н. зноровилася. Йому не оставало ніщо инше, як перебігти по телеграфічному дроті!

— Брехня, — запримітив скептично приятель — актор Н. Н. не має навіть старої шкапи, не то жирафи! А з таким черевом бігти по телеграфічних дротах??...

— Коли так, то навіщо таке поміщено у газеті?

— Рекляма...

— Що ви кажете! А щойно недавно принесли вістку, що його вигаратав який зависний муж!?

— Також рекляма.

— Та щож то мала би бути за дивна рекляма для чоловіка, коли його хтось вигаратає по голові?

— Ну то він краще знає від нас, яка з того може бути користь. А недавно занедужала його дитина — для реклями, покинула його жінка — для реклями. Я вже не вірю з усього того ні слова, то всьо рекляма.

— А кажуть, що він з дуже доброї родини...

— Також родину підчинив він собі для рекламових цілей, сестра його одружилася з інжиніром, задля реклями!

Одного дня ненадійно появилася в газетах незамітна новинка:

„Актор Н. Н. небезпечно хорий".

— Що за обманець, — підморгувала публика значучо — яку то цей чоловік робить рекляму: я хорий, каже він...

— Та може він дійсно хорий?!

— Він?!... То певно заарангжовано як приготування до його бенефісу. Я твердо вірю, що він здоровісенький.

Ще одна новинка:

„Стан актора Н. Н. безнадійний. Він умирає".

— Ха! ха! ха! — сміялася публика. — Що за облудник! То поплачує! Я гадаю, що завдяки цьому його бенефіс удасться вповні.

Вкінці часопис появився з жалібною обвідкою:

„Вчера помер актор Н. Н., не відзискавши притомности".

— Що за геніяльний драб! — заревіла одушевлена публика. — То раз голова! Щось такого придумати: „не відзискавши притомности". Я конче мушу дістати білет на його бенефіс. Без кольпортера мабуть годі буде здобути місце. Ще тільки цікаво було би довідатися, чи бенефіс буде перед чи після похорону.

Потім був похорон. Актор лежав у труні, зовсім як ялося й поважно, з покірним і наче на віки спокійним лицем. Люде ставали ззаду й сміялися.

— Алеж то можна тріснути зо сміху! Щось такого придумати!... То раз хитра голова!...

— Та ви кажіть що хочете: рекляма все буде реклямою, але отсе тут, я гадаю, для нього з релігійними почуваннями є вже таки обидою.

— Тому зовсім на американський зразок, хі-хі...

— Алеж дивіться, Боже, його вже закопують! Живцем дається закопати — для реклями! Якжеж він там могтиме віддихати аж до бенефісу, наш голубчик?!... Чим?...

— Ну то з тебе дурень! Як жеж може віддихати, коли від нього заносить уже трупом?

— То дурниця, абож то для реклями не можна роздобути собі таких перфум?!...

А як розходилися:

— Ну гарно, отже до побачення на бенефісі!...

А в той сам час повз із боку в діру у труні червак та допитливо розглядався у темряві.

Переклав М. Тр.

ВИКАЗ ТИХ, ЩО БАЖАЮТЬ ВОЛІ РІДНОМУ КРАЄВИ.

(Жертви переслані на край до Обєднання в місяцю липни 1926).

1. **Нантікок, Па.** о. Н. Струтинський переслав збірку на вязнів $25.00
2. **Дітройт, Міш.** Д. Іван Шеремета переслав збірку на Народний Податок від Тов. ім. Маркіяна Шашкевича 78.00
3. **Міннеаполіс, Мінн.** Д. Микола Ґрубрин переслав збірку на памятник Франка 17.00
4. **Шікаго, Ілл.** Д. Катерина Шемердяк переслала збірку від Жіночого Кружка. Гроші зібрані на іменинах у О. Гаврищків і А. Олещук 13.00
5. **Лорейн, О.** Д. Ілія Бігун переслав на Народний Податок і Вязнів 6.00
6. **Шікаго, Ілл.** Д. С. Ґенсьорський переслав на Нар. Под. 2.00
7. **Ранкін, Па.** Д. Григорій Дрогомірецький пересл. на Нар. Под. 2.00
8. **Ню Йорк, Н. Й.** Д. Ф. Кубарич переслав на Вязнів 1.00
9. **Шікаго, Ілл.** Д. Іванна Подола переслала збірку на Тов. „Просвіта". Зложили: $15 Мих. Солтис і на пересилку $1; Мих. Фільварків і Генри Роса по $2. ....20.00
10. **Перт Амбой, Н. Дж.** о. Михайло Лисяк збірку, зібрану на Зелені Свята по панахиді в честь поляглих героїв і студентів в Галичині 22.05
11. **Ню Йорк, Н. Й.** Д. Мик. Максимович переслав збірку на памятник Івана Франка 26.00
12. **Амбрідж, Па.** Д. Роман Пристай переслав збірку на Політичних Вязнів, Інвалідів і на Пикулицький цвинтар 90.00
13. **Патсвіл, Па.** Українець з Патсвіл переслав на Політичних Вязнів 2.00
14. **Росфорд, О.** Д. Николай Бобак переслав збірку на Інвалідів 2.00
15. **Темс, В. Ва.** Д. Григорій Магун переслав збірку від Тов. ім. Тараса Шевченка на потерпівших при послідних подіях 20.00
16. **Дірфілд, Масс.** Д. Іван Журавіль переслав збірку на памятник Івана Франка 3.50
17. **Міннеаполіс, Мінн.** Д. Павло Федорців переслав на Політичних Вязнів 12.00
18. **Ню Йорк, Н. Й.** Д. Антін Куцик переслав збірку на Інвалідів замісць вінця на гріб Мих. Лацік. Зложили по $1: Вас. Конкульовський, Ст. Гиса, Ник. Теребецький, Антін Куцик, Волод. Ярич, Дм. Левицький. 6.00
19. **Ню Йорк, Н. Й.** Д. Михайло Зазуляк переслав на памятник Івана Франка 1.00
20. **Вілінг, В. Ва.** о. Володимир Титар переслав збірку на Рідний Край. Гроші зібрані на панахиді через о. А. Пеленського 9.00
21. **Джерзи Сіті, Н. Дж.** Д. Николай Пігура переслав збірку на Народ. Податок від Бр. св. Івана Хрестителя 15.00
Зложили по $1: Тимко Струж і Євка Дворницька; по 75 ц.: Іван Потопік, Мих. Косоницький, Семко Ленчук, Іван Станиславишин; по 50 ц.: Дацко Дорош, Василь Ґоїк, Йосиф Кіраш, Олекса Кухар; по 25 ц.: Василь Ґіль, Олекса Яцків, Василь Жарський, Іван Бобовник, Юрій Гук, Семко Сайчук, Левко Кулич, Яків Осміловський, Йосиф Жарський, Семко Мисак, Ник. Пігура, Вас. Микитка, Андр. Сайчук, Григ. Дячик, Андр. Мазур, Онуфрій Колісник, Ник. Заяць, Григ. Шемлій, Ізидор Василюк, Макс. Стегницький, Ст. Кот, Семко Гриник, Іван Миць, Дацка Захарчук, Антін Ярош, Юлія Терпеливець, Андрій Корнило, Вас. Маланяк, Петро Магура, Павло Грабар і Андрій Кіраш.
22. **Гемтремк, Міш.** Д. Вас. Мартинюк переслав збірку від Бр. св. Михаїла на Політ. Вязнів 24.00
23. **Пеорія, Ілл.** Д. Василь Бігун переслав збірку на Нар. Податок. Зложили: В. Бігун, А. Куш, Л. Паячковський, П. Паячковська, М. Нагач і Р. Онищук. 6.00
24. **Картерет, Н. Дж.** Збірка на концерті в честь Ів. Франка 10.00
25. **Джанставн, Па.** Д. Василь Олексюк переслав збірку на Вязнів. Зложили: по $5: Мих. Гладьо і Мих. Макар; Антоний Костик $2; по $1: Мих. Гладьо, Яким Янцевич. Демян Іваник, Михайло Шатінський мол., Мих. Сенчишин, Вас. Олексюк, Анна Дзіован, Ник. Клим 20.00

Разом зібрано в місяцю липни $432.55

Марфей Сава.

ВІДЕНЬ УХОМ І ОКОМ.

—o—

Враження студента Усусуса.

Чи чули ви, вуйку Никифоре, що це „радіо"?

Це щось подібне до телеграфічного апарату, тільки без дроту. В культурних краях радіо-апарати поширені до тої степени, як нпр. стінний годинник або зеркало. І найбідніща віденська перекупка купує собі алюміньову слухавку, коробчину завбільшки пів цегли і „антенну". В коробчині цилїндер з папендеклю навинений густо дротом і кришталь. Антенна — це мідяний тонкий дріт, звинений у чотирокутник ріжної фарби і величини. На даху, в хаті під стелею або денебудь уставляється антенну, получену з коробчиною і з землею дротиком. Коробчину лучиться зі слухавками. Все разом коштує 25—30 п. золотих. ний, чистий.

В неозначенім віддаленні (на десятки, сотки, тисячі кільометрів) знаходиться централя, звідки при помочи електричної сили й апаратів розходиться голос у формі тремтінь у повітрі. В означених годинах закладає віденська Mitzi чи Frudy на вуха слухавки і чує концерт, музику, спів, промову, виклад; навіть у ліжку, положившись до сну. Ґрамофон шипить, а голос радіо-апарату природний, чистий.

Ідіть ви на прогульку за місто, то й там побачите вигідного Віденця на леваді або в лісі з радіоапаратом.

А в парках? Крісла або лавки стоять рядом. Жадний зарібку Віденець порозкладає кріслами кільканацять слухавок, усталить антенну з причандалами на траві — а ви, вуйку, сідайте на крісло і за пару сотиків слухайте „театру", музики. Так деякі слухають наукових викладів або й учаться чужих мов. Крамниць з радіоапаратами багато; трапляються і дві — три біля себе в сусідстві. Щоби привабити цікавих і для реклями, крамарі мають трубові голосниці, подібно як у ґрамофоні. Вечером, коли шалений уличний рух і гамір стихає, можна, йдучи вулицею, почути могучий спів з голосниці: оперу або концерт.

...Могутня ріка Дунай.

Тепла, маєва погода привабила тисячі людей над воду, на свіже повітря. В центрі двомілїонової столиці клекіт, стукіт, гамір, рух трамваїв, тисяч авт. Вулицями непомітний порох, туманами стелиться сірий дим бензини з авт і мотоциклів.

Зелена площа берега, т. зв. Ueberschwemmung-gebiet, залюднена кільометрами, на милі вдовжину Віденцями. Одні ходять, инші сидять, ще инші приглядаються до мальовничого краєвиду на ріці. Більшість у купелевих одностроях, дрімаючи, париться на сонці. Мов дібране війско-улани, між ними розкішні, здорові, рослі, веселі, гарні фіґурки Віденок у костюмах.

І тут видно місцями радіоапарати.

Лагідний приємний вітрець колише шувари. В далечині стадо білих мев то пірне у хвилі — то зрине над водою. Шибають по воді анґлійські реґати, жубонять моторові лодки, вганяючи навзаводи. Колишуться, ряди прибережних рибацьких понтонів.

З низу від Будапешту пливе мадярський корабель „Erzebet Kiralyne". Тупо і глухо гуде в ньому машина; везе вантаж. Надбережні крани здовж Donaukai, грізно настовбурчивши ребра, ждуть роботи...

Маєстатична панорама з високого Reichsbrücke лишається на довго в памяти.

...Величезний і величний віденський ратуш.

18. 700 кв. м. землі під будинком. 154 м. тягнеться в довжину і може стільки в ширину. Вежею сягає висоти 103 м. вгору. На вершку головної вежі стоїть в гордій постаті „залізний муж". По боках стрункої головної вежі, фронтом до бульвару (рінґу), є ще по дві менших. Будівля, одна з найкращих у світі, стрункий готицький стиль, має безліч вікон, прикрас, фресків і як цілість притягає око кожного глядача.

По війні Австрія втратила право до чужих копалень у Чехії і, замісць з вугля, черпає тепер Відень доволі електричної сили та світла з енерґії Дунаю

З нагоди свята републики, — вечером надзвичайна ілюмінація ратуша. В означеній порі на бульварі (Ringstrasse), на відтинку ратуша, завмирає рух возів, автомобілів, омнібусів і трамваїв. Сильні кордони поліції перепускають цікаву публику на широчезний бульвар тільки в однім напрямі. Лави народу поволі пересуваються від парляменту до університету.

Казковий настрій. Перед очима будинок-велитень сяє увесь світлом серед нічної темряви. Мертва тиша надає будівлі святочної поваги. Кожна шпарочка, кожна лінія, кожне вікно купається в світлі. Де неможливо було завісити лямпок, туди кидають проміння рефлектори. Навіть на вершку ратуша сяє „Dereiserne Mann". На небі бліді плями від промінів рефлектора.

...Hochsirahibrunnen!

З нагоди свята 1. травня водограй іде також в рух вечером. Довкола камінного басену величезних розмірів у городі на стежках перед Бельведером ждуть сотки, тисячі народу. З отвору (завбільшки 15 сантиметрової гавбиці) між камінюками по середині басену витрискує стовп води... — чимраз вище й вище і сиплеться течією до висоти 20 м. За добру хвилину бухає зпоміж каміння вверх шість нових промінів. Серед пітьми при світлі електричних лямпок, уміщених в дні басену, з отворів, немов кульки живого срібла, сиплються потоком в повітря тисячі, міліони крапель...

Веселка на небі має сім красок: червону, помаранчеву, жовту, зелену, блакитну, фіолетову і пурпурову. Лямпи на дні басену кидають барвисте світло і проміні живого срібла замінюються в колїри. Серединa пурпурова, тут жовтий, там зелений, подальше помаранчевий, червоний... стовп води. Всі проміні грають сімома барвами, що непомітно переходять з одної в другу.

А глядачі все нові й нові.

Грицю з Кобак, дивися, тішся і любуйся, бо як вернешся до рідної хати, то мусіти-меш затулити очі та вуха.

ВОГОНЬ ЗНИЩИВ МІСТОЧКО

В провінції Квебек згоріло майже ціле містечко, Ст. Ком де Кенебек. Страти обчислено дотепер на 600,000 долярів. Згоріло 120 домів.

КАНДИДАТ, ЩО ПІДДЕРЖУЄ СЕЦЕСІЮ.

В Піктав, Нова Скошія, оповістив ліберальний кандидат Джеймс Фрейзер, що буде піддержувати рух за сецесією Нової Скошії, тобто рух за відділенням тої провінції від канадійської домінії.

Лесь Мартович.

КВІТ НА ПЯТКУ.

—o—

Завдяки заходам отця Альойзія вибрали громадяне виборцем Миколу Підпаленого. Отець Альойзій виповнив йому картку іменем українського кандидата тай вислав його в місто на вибори. Та не так із виборця був радий отець Альойзій, як із того, що все сталося так, як він наперед говорив.

Бо то так було (треба зачати з кінця):

Два тижні тому назад був у отця декана соборчик і при тій нагоді обговорювали гості справу виборів. При тім гарячився найбільше отець Альойзій, бо хотів, аби його думка верх взяла. Сидівши за столом, вертівся отець Альойзій на кріслі на всі боки, зазирав слухачам просто в очі, щоби їх змусити до вважного слухання і стріпував рукою понад ухом, наче кіт, що миється лапкою. Се робив отець Альойзій тоді, коли завважав, що хто небудь хоче йому перечити.

„Узявши, пане добродію, на увагу всілякі факта, я, пане добродію, того, прошу вислухати мою думку, бо я будучи о тім переконаний, а ви — пане добродію — того, все виїздите з тими вічами" — путався отець Альойзій (не так то легко говорити високопарно!), заглядаючи в очі отцю декану, що з нетерплячкою зазирав зпід лоба до їдальні, чи вже накривають до вечері.

„Добра є, пане добродію, аґітація" — провадив далі отець Альойзій — „але не треба тото. Бо для чогож, пане добродію? Я, приміром, тото: моя засада — пане добродію — повинноси вибирати зо всяких тенденцій, що ліпше. Як я кажу — пане добродію — не переборщувати. Бо чомуж? Ми, пане добродію, в прикрім положенню. Всьо під міру; то є, прошу, чудесна засада. Мужикові забагато накладається до голови тими вічами, а признаймося межи собою, що ми, пане добродію, тото. Коли ми з одного боку будучи, пане добродію, народолюбці, а прошу-ж вас, всечеснійші, ми є також священики й люде. Сего мені ніхто не годен заперечити".

Із сими словами звернувся о. Альойзій до отця Василя, що його мали всі за радикала. Очевидячки о. Альойзій думав, що о. Василь хоче йому перечити.

„Як я казав, чи треба нам — пане добродію — неприємностей? Добре тому, що в місті: йому, пане добродію, здається, що наш мужик, то міський робітник, котрому наговорили всякі поступові ідеї тай ґаразд. Алеж ми знаємо, пане добродію, що мужик, се: Грицько, Семен, Іван — ототі всі мужики, з котрими, пане добродію, ми що днини сходимося. Ще більше: ми знаємо, пане добродію, попри аґітацію що инше. Признаймося щиро: чи не ми, оскілько, пане добродію, та-ж ми всі знаємо, що є такі аґітатори, котрим — пане добродію — зовсім не ходить о вибір посла, але о саму аґітацію. Алеж прошу, прошу, я лично нікому замітів не роблю, а тим більше священикам!"

При сих словах затріпав о. Альойзій пальцями над правим вухом, бо завважав, що о. Василь наставився йому перечити.

Отець Альойзій говорив ще довгенько, заки висказав свої погляди на виборчу справу. Сі-ж погляди були такі:

1. Не треба нам жадних передвиборчих віч і жадних виборчих аґітацій.

2. Ціла виборча робота повинна бути лиш така, що священик у своїм селі має постаратися про вибір певного чоловіка на виборця й написати йому картку.

3. Сей певний чоловік має бути той, хто безумовно піде за порадою священика.

Поглядів сих не похвалили гості на соборчику, а декотрі таки просто кепкували собі зза того з о. Альойзія. Але се його тим більше розгорячило й він, коли побачив, що слухачів словами не переконає, постановив переконати їх наглядно — своїм прикладом.

З тої то причини постарався о. Альойзій, що його громадяне вибрали виборцем Миколу Підпаленого.

Микола Підпалений — се сусід о. Альойзія. Добре собі заходили: рідко минав такий день, аби Микола або його жінка не були чого в о. Альойзія. Прийдуть приміром гості до отця, треба кухарці помічниці; зараз же й посилають по Миколиху. Або випаде дуже прикра робота на ґумні в еґомостя, хто-ж поможе, як не Микола? За те, як треба Миколі відки голова*) кілька ґрейцарів, то отець дає на відробок.

Сьогодня-ж пішов Микола голосувати, а о. Альойзій дожидав його повороту з утіхою. Вже сонце давненько зайшло, вже дівки видоїли корови, вже повечеряли, ціле село пішло спати, а Микола все не приходив. О. Альойзій наказував йому, аби ніде по дорозі не повертав, лиш аби простісенько до нього йшов, хоть би серед ночи — опівночи.

Трохи непокоївся о. Альойзій. Та не так тим, що Микола не приходив, як своїми думками. То сідав за стіл, то ходив борзенько по хаті, то знов ставав на місці й глибоко задумувався. Зчаста стріпував пальцями над правим вухом.

Передумував над побідою свого переконання й мало що на голос не говорив сам до себе. Найдужче тішився тим, як засоромить о. Василя. Без жадної аґітації, без деморалізації народа розполітикованням, виборець з його села голосував так, як найсвідоміший горожанин. Як тут не радуватись!

Микола стоятиме непохитно неначе скала супроти всіх хрунівських підшептів. „Еґомость казали! еґомость уже ліпше знають!" буде йому відповідь на хрунівські підмови. Так повинноси виховувати нарід!

Яку-ж прихильність почував о. Альойзій до того тихого Миколи! Коли-б його мав тут, під руками, розцілував би, як брата. „Еґомость казали! еґомость уже ліпше знають!" Який же добрий, щирий той руський нарід! Тільки би вміти його собі зєднати. Не аґітацією, не збудженням диких інстинктів, але батьківським, пастирським наставленієм.

Поступ, поступ, поступ — але-ж то не для нас, не для нас, не для нас! (О. Альойзій стріпав пальцями над вухом, наче би йому хто перечив). Спробуйте, пожийте якийсь час на селі, то й переконаєтесь, що в нас зовсім инші обставини. „Я думаю, що нам не треба і... ет! дурниці!"

Важна річ: „еґомость казали! еґомость уже ліпше знають!" В сей спосіб станемо панами в своїй хаті, бо сей спосіб є витвором наших питомих обставин. Коли би ми були відразу взялися сього способу, були би дуже далеко зайшли. Не лиш увесь нарід був би в наших руках, але ніякий вітрогон не важився би зазирати до наших сіл і викликувати заколот межи пастирем і його парафіянами. Але ми самі собі винні: опустили руки тай плачемо: „Бійтеся Бога, приходіть аґітувати, бо повіт пропаде".

Коли о. Альойзій сам собі так розважав, увійшов до кухні Микола, напився води тай, запитавши кухарки, чи еґомость у покою, вийшов з кухні до сіней і пішов на пальцях через першу кімнату. При тім гримав обцасами до долівки дужче, як би йшов цілою підошвою, бо ступаючи лиш пискaми чобіт, підіймав обцас як міг у гору, запяток же за кождим разом ізсувався з пяти й лускав обцасом до долівки.

Коли опинився перед дверми тої кімнати, де був о. Альойзій, ухопив за клямку і став поволеньки відчиняти двері. Той самий Микола, що сам один нераз висаджував на віз корець збіжжя, відчиняв ті двері з таким напруженням, наче би намагався цілу стіну рушити з місця. Отворив двері до половини і, неначе вже дуже знемігшися, висунув голову й боком пропхався до кімнати. Підбіг хутенько до о. Альойзія, поцілував його в руку й обіздрів цілу долівку навкруги себе. Вона була покрита на середині чотирокутним великим диваном, а відти розбігалися на всі боки довгі стелівки. Десь не десь виднілася лискуча жовта підлога. Одну таку прогалинку коло дверей вибрав собі Микола, став на неї і стулив великі писки чобіт до купи, аби не придавити стелівку. Стояв там на однім місці похилений і за цілий час і не ворохнув ногою. Водив тільки очима за о. Альойзієм.

Коли о. Альойзій побачив зажурене лице Миколи й його похилену стать, то йому відійшла зовсім охота розціловуватися. Все-ж таки почув о. Альойзій у серці велику прихильність до Миколи.

„Ну тоє, що-ж, пане добродію, кого, тоє, вибралисте?" заговорив о. Альойзій усміхаючись і ледви здержувався, щоби в голос не зареготатися.

Микола не зараз відповів: „Таже посла вибрали. Тільки людей зїхалося та чому би не вибрали? Були би й без мене вибрали".

В сих словах дочувся о. Альойзій докору. Отже хоч був певний, що він не дав причини до того докору, а все таки стало йому ніяково. „Але кого, пане добродію, вибрали?" питався вже трохи неспокійно.

Нараз Микола підніс голову до гори й зачав уважно розглядатися по стелі. „А когож мали вибрати?" — відповів — „Посла вибрали; ніби еґомость не знають?"

„Аґа!" — подумав о. Альойзій — „Я йому не сказав, що то два кандидати були. Але то нічого не завадить: завтра довідаюся".

Микола роззирався заєдно по постелі й ніби на щось ждав. О. Альойзій намагався йому щось приємне сказати, але так збентежився непривітністю Миколи, що нічого не міг видумати. Тому відступився від нього й сів на крісло коло стола. Трохи згоді знов запитався:

„Но що-ж, пане добродію, віддалисте картку?"

В ту-ж мить покинув Микола обзирати стелю й удивився просто в очі о. Альойзію. О. Альойзій через лямпу не міг добачити виразу Миколиних очей, але все таки зробилося йому дуже неприємно. Тому встав ізза стола і взяв переходжуватися по хаті. Микола водив уперто за ним очима. Не діждавшися відповіди, запитав о. Альойзій іще раз те саме.

„Ей, еґомость, еґомость! А ви ще мене питаєте?!"

В сих словах дочувся о. Альойзій не тільки докору, але й великої жалісливости. Став на місці й майже перелякано запитався:

„Що-ж, що-ж таке?"

Микола поглянув на стелю, глипнув в один кут і в другий, а напослідок стулив руки як до молитви, перехилив голову на бік і вдивився в отця Альойзія миленьким поглядом.

„За що ви мене, еґомость, так тяжко покарали?"

О. Альойзій зумівся. „Допевне мусів мати якусь неприємність: може арештували" — подумав і голосно сказав:

„То, знаєте, Миколо, тоє. Часом треба, пане добродію, й потерпіти. Ми, тоє, нема як; часом за громаду тоє".

Микола знов стулив руки як до молитви:

„Ви от як, еґомость, а в мене малі діти. Еґомость не знають, як то тяжко стягнутися на пацятко". Микола зітхнув.

„Та що-ж тут таке?" — дивувався отець.

„Чим я вам так провинився?"

„Та бо я вас уже, пане добродію, не розумію".

Микола знов оглянув стелю, а потім спустив очі в долину.

„Еґомость не розуміють? — говорив із докором — „А еґомость же як мені квіт написали? То як писар із Вишнева виписав квіт, то в дверях виплачували по пятці, а я як свій показав, то той якийсь комісар ізгікав на мене. Так тобі — каже — виписав піп, то — каже — кольку дістанеш, не пятку".

Микола був би далі говорив, але о. Альойзій скривився так, як би щось дуже квасне взяв на язик, затріпав пальцями над вухом і пустив велику силу слів, неначе воду з лотоків. Доказував Миколі, що брати за голос пятку, се річ неморальна, що перекуплюватись при виборах даються лиш люде нечесні, що — коли кандидат аж мусить собі купувати довіря — то він має намір опісля заподіяти виборцям якусь шкоду, а' вкінці то гроші роздавали за польським кандидатом. Сі докази виповів о. Альойзій у такім виді:

„Що ви, пане добродію, тото? Та-ж то, пане добродію, перекупство, таже то душу продається, а хіба-ж ви не знаєте, пане добродію, що тото? Як би той, що — пане добродію, — перекуплює, поневже — пане добродію — він за гроші купує собі довіря, та де-ж ви виділи, аби потому такий чоловік — пане добродію — тото! Ми Русини, пане добродію, за Русином, таже то Поляк! Але сумління де? А совість, пане добродію, де? А душа, пане добродію, а сумління де? А тото, пане добродію, де?"

Микола нічого не слухав, нічого не чув і нічого не хотів ні чути, ні розуміти, тільки дивився на рот отця Альойзія, коли замкнеться. Як лишень діждався тої хвилі, що о. Альойзій примкнув рот, у той же раз говорив своє далі:

„А то все, еґомость, кухарка наробила. Я казав своїй жінці, що ти — кажу — небого, не дивися на то, як ми з еґомостем заходимося, але за водосвяте дай, що належно. А вона ні! Послухала кухарки, що, каже, еґомость від нас не схотять. А воно от як: не дав миску збіжжя та втратив пятку. Йой, йой! Боже! Боже! Як я тепер до дому вкажуся, що мені жінка скаже?!"

Микола зітхнув, покрутив кудлатою головою й став її чухати. О. Альойзій аж почервонів зі зворушення. Ще з більшим завзяттям доказував Миколі про неморальність перекупства, а як уже зміркував, що досить переконуючо свої думки виповів, то ще запитувався Миколи: „Но, вже розумієте?"

Микола з болем серця відповів: „Таже я розуміти розумію, але що мені жінка скаже?! Як ми вже, еґомость, не штукували, як гірко не складали той крейцар, ану: чи можна було на паця стягнутися? А сегодне — Господи милосердний! Таже за пятку би цицкове паця, як слимак. Може би еґомость іще тот квіток поправили".

При сих словах пустився Микола до еґомостевої руки, але о. Альойзій здоймив руки до гори тай відскочив назад. Уже нічого не говорив Миколі, але таку мав лють на нього, що лиш силоміць здержувався, аби не викинути його за двері. Микола-ж просив, аби ту картку поправити, або щоби написати просьбу до старости, що то лиш через помилку так картка списана, аби на неї не дати пятку. Походити коло війта, щоби дав на ту просьбу громадську печатку тай свій підпис, то вже брав Микола на себе.

Але о. Альойзій не дав упроситися; вже навіть нічого не хотів говорити з Миколою, лиш у одно кричав на нього: „Ідіть, най вас не виджу!"

Коли Микола вийшов, порішив о. Альойзій, що дурному вічна память. А Микола додумався до такого: „Хоч сегодне еґомость злі, то завтра подобріють. Піде жінка до кухарки, розповість: Як і з чого зайшло, то вже кухарка мусить якось еґомостя впросити. Бо то всьо через неї!"

*) Конечно.